

STANISŁAWA ŚLIWIŃSKA
Uniwersytet Opolski

**Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej *Amoris laetitia – ewolucja czy rewolucja w nauczaniu Kościoła katolickiego o małżeństwie?*
Opole 24 listopada 2016 r.**

Pod patronatem Komitetu Nauk Teologicznych Polskiej Akademii Nauk na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego odbyła się 24 listopada 2016 r. międzynarodowa konferencja naukowa pt. *Amoris laetitia – ewolucja czy rewolucja w nauczaniu Kościoła katolickiego o małżeństwie?* Wydarzenie naukowe poświęcone posynodalnej adhortacji apostolskiej papieża Franciszka, która wywołała liczne dyskusje wśród teologów, stało się okazją do spotkania w Opolu teologów z różnych krajów europejskich (Niemcy, Wielka Brytania, Austria, Słowenia, Węgry) i różnych ośrodków akademickich w Polsce (UWM w Olsztynie, UKSW w Warszawie, PWT w Wrocławiu, KUL JPII w Lubinie, Uniwersytet Opolski) oraz licznych studentów teologii, nauk o rodzinie, duszpasterzy i wiernych, zainteresowanych papieskim dokumentem.

Konferencja składała się z trzech sesji, podczas których zostały wygłoszone poszczególne referaty, zakończone dyskusjami. Pierwszy referat wygłosił ks. prof. dr Eberhard Schockenhoff z Uniwersytetu we Fryburgu Bryzgowijskim na temat zmiany paradygmatu w teologii i nowych obszarach duszpasterskich. Podkreślił on, że papież w *Amoris laetitia* w odniesieniu do najtrudniejszej i najbardziej wzbudzającej kontrowersje kwestii dopuszczenia do sakramentów osób żyjących po rozwodzie cywilnym w powtórnym związkach powołuje się na tradycję jezuicką opartą na teologii św. Tomasza z Akwinu. Za kluczowy dla tej kwestii fryburski profesor uznał nr 301 adhortacji, gdzie jest mowa o logice włączania, a nie wykluczania. Podkreślił, iż nie powinno się twierdzić, że wszyscy żyjący w tzw. nieregularnych związkach są w stanie grzechu ciężkiego i utracili łaskę uświęcającą. Mówił także o potrzebie większego zwracania uwagi na okoliczno-

ści i motywy działania poszczególnych osób. Sytuacja życiowa i duchowa osób żyjących w powtórnych niesakramentalnych związkach może w ramach rozeznania duszpasterskiego wskazać na to, czy dopuszczenie do sakramentów będzie możliwe, gdyż nie zawsze mamy do czynienia z subiektywnie ciężką winą, nawet jeśli chodzi o poważne zło moralne w sensie obiektywnym. Schockenhoff zwrócił uwagę, że uzasadnieniem zmiany w podejściu do poszczególnych nieregularnych związków jest miłosierdzie Boże.

Drugi referat w pierwszej sesji dotyczył rozeznania duszpasterskiego oraz wyobraźni i ekfraz użytych w *Amoris laetitia*, a został wygłoszony przez prof. Annę Abram z *Heythrop College* w Londynie. Referentka skupiła się na „obrazach”, symbolach i języku papieża Franciszka użytego w adhortacji. Podkreśliła jezuicką duchowość papieża, dla której ważne jest rozeznawanie poszczególnych sytuacji, w jakich znalazły się osoby żyjące w związkach nieregularnych i dla których zasady i reguły są niewystarczające. Abram podkreśliła, że nie można stawiać zbyt wiele warunków Bożemu miłosierdziu. Używając obrazów z papieskiego dokumentu referentka zwróciła uwagę, że Kościół powinien być latarnią, szpitalem polowym dla miłości zranionej i zagubionej, schroniskiem w czasie burzy, a duszpasterze powinni charakteryzować się „wyobraźnią moralną”.

Między teologicznym „młotem a kowadłem” – o roli teologii moralnej po „Amoris laetitia” to tytuł trzeciego referatu wygłoszonego podczas pierwszej sesji konferencji. Jej autorka prof. Sigrid Müller z Uniwersytetu w Wiedniu powiedziała, że osoby żyjące w związkach niesakramentalnych należą do Kościoła od zawsze, są częścią Ciała Chrystusowego. Jednak przez odmawianie im dostępu do sakramentów świętych są z tego Ciała praktycznie wykluczeni. Papież w swoim nauczaniu uwypukla elementy jezuickiej teologii, aby człowiek poszukujący i obciążony wieloma problemami mógł mieć udział w łasce, z niej korzystać i realizować w swoim życiu dobro, które jest możliwe.

Pierwsza sesja konferencji zakończyła się żywą dyskusją dotyczącą rozumienia nierozzerwalności małżeństwa, praktycznych aspektów rozumienia rozeznania duszpasterskiego oraz źródeł i konsekwencji papieskiego rozumienia miłosierdzia.

Podczas drugiej sesji konferencji zostały wygłoszone dwa referaty. Pierwszy z nich dotyczył napięcia między etosem miłosierdzia i dylematami sumienia osób żyjących w związkach niesakramentalnych i został wygłoszony przez ks. prof. dr. hab. Ireneusza Mroczkowskiego z UKSW w Warszawie. Prof. Mroczkowski zwrócił uwagę na etos miłosierdzia i dramaty sumienia, jakie przeżywają osoby żyjące w związkach niesakramentalnych. Podkreślił także bohaterstwo i heroizm osób zdradzonych i pozostawionych, a poczuwających się nadal do wierno-

ści. Postawił pytania dotyczące rozumienia Eucharystii w kontekście omawianego problemu osób żyjących w związkach niesakramentalnych.

Kolejny referat został wygłoszony przez ks. prof. dr. hab. Mariana Machinka z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie na temat nierozzerwalności małżeństwa w *Amoris laetitia* i wiążących się z tym pytaniami otwartymi. Zwrócił on uwagę na korzenie nauki Kościoła o nierozzerwalności małżeństwa i to, co na ten temat mówi adhortacja papieża Franciszka. Zostały także omówione wytyczne duszpasterskie zawarte w adhortacji i ich konsekwencje, a także postawiono pytania otwarte dotyczące nauczania o nierozzerwalności małżeństwa i znaczenia przysięgi małżeńskiej. Dyskusję po tej sesji zdominowały pytania dotyczące nierozzerwalności małżeństwa, przygotowania do zawarcia sakramentalnego małżeństwa oraz treści małżeńskiego ślubowania.

Trzecia sesja międzynarodowej konferencji o *Amoris laetitia* dotyczyła recepcji tego dokumentu. Pierwszym referentem w tej sesji był prof. Gusztáv Kovács z Pécs, który przedstawił recepcję posynodalnej adhortacji na Węgrzech. Zwrócił on uwagę na to, jak ważna jest tzw. „kultura otwartych oczu” oraz podkreślił jakość przygotowania do małżeństwa. Odwołując się do *Amoris laetitia*, postawił pytanie dotyczące tego, czy w przygotowaniu do małżeństwa podkreśla się potrzebę współpracy z łaską sakramentu małżeństwa. Zwrócił także uwagę na większą odpowiedzialność za rodziny w Kościołach lokalnych i współczesne problemy małżeństw i rodziny oraz kwestię poszanowania godności kobiety.

Ks. prof. dr Roman Globokar z Ljubljany przedstawił recepcję *Amoris laetitia* w Słowenii oraz związane z tym dokumentem nadzieje i obawy. Stwierdził m.in., że nauczanie Kościoła o małżeństwie w Słowenii jest słabo znane, a dużo jest związków partnerskich oraz rozwodów. Potrzebny jest nowy język w głoszeniu nauczania Kościoła o sakramentalności małżeństwa oraz świadectwo małżonków. Adhortacja jakby nic nie zmienia, ale zmienia wszystko i stawia nowe wyzwania wobec duszpasterstwa małżeństw i narzeczonych.

Ks. dr hab. Konrad Glombik, prof. Uniwersytetu Opolskiego, opierając się na pluralistycznym społeczeństwie Śląska Opolskiego, zauważył wiele problemów małżeństw i rodzin, które uwarunkowane są migracjami zarobkowymi i wielorakimi kontaktami ludzi żyjących na styku różnych kultur, mentalności i stylów życia. Naprzeciw tym problemom wyszedł Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej w wielu swoich rozstrzygnięciach. Obecnie takim wezwaniem jest problem ludzi rozwiedzionych żyjących w powtórnych związkach. Referent zwrócił uwagę, że *Amoris laetitia* nie wprowadza nowych rozstrzygnięć doktrynalnych, ale wychodzi naprzeciw zaistniałym problemom i nie zmieniając nic w nauczaniu Kościoła katolickiego o małżeństwie, jego sakramentalności i nierozzerwalności, wprowadza zmiany

w duszpasterskim podejściu do poszczególnych sytuacji. Adhortacja zaleca rozeznawanie każdej sytuacji osobno, którego owocem jest możliwość przystąpienia do sakramentów pokuty i Eucharystii.

Dyskusja kończąca konferencję dotyczyła szczegółowych problemów recepcji i interpretacji *Amoris laetitia* w poszczególnych krajach oraz zagadnienia rozeznania duszpasterskiego.

W podsumowaniu organizator konferencji ks. dr hab. Konrad Glombik, prof. UO, zwrócił uwagę, że choć adhortacja jasno wyraża kryteria rozeznawania duszpasterskiego, to w praktyce nie jest ono łatwe i należy być ostrożnym, by nie popełnić błędu. Należy pamiętać z jednej strony o kondycji moralnej ludzi, a z drugiej o istocie sakramentu małżeństwa. Pomimo iż, jak na początku konferencji stwierdził jej organizator, nie dała odpowiedzi na wszystkie pytania, to stała się dobrą okazją do wyjaśnienia pewnych fragmentów adhortacji i stawiania nowych pytań. Wygłoszone referaty i dyskusje pozwalają stwierdzić, że *Amoris laetitia* należy widzieć bardziej w perspektywie ewolucji aniżeli rewolucji w nauczaniu Kościoła o małżeństwie.

Podczas konferencji padło dużo ważnych pytań. Dyskusja, nawet podczas przerw między poszczególnymi sesjami, była bardzo ożywiona, a momentami nawet przybierała charakter kontrowersji i sporu. Jest to niezwykle pożyteczne, gdyż w sporze można stawiać poważne pytania i dochodzić do prawdy. Stawiając trudne pytania i dyskutując nad spornymi kwestiami, refleksja teologiczna ma możliwość wypracowania bardziej jasnych i zrozumiałych interpretacji. Zgodnie ze słowami papieża Franciszka z *Amoris laetitia*: „Będzie się tak działo, aż Duch nie doprowadzi nas do całej prawdy” (nr 3).